

Vojtěch Linka: Zlo a utrpení u Saadji Gaona a Maimonida

Bakalářská práce

Oponentský posudek

Autor si zvolil velmi zajímavé, byť obtížné téma. Propojuje dvě odlišná, ale související témata, která odedávna zajímala židovské myslitele, totiž původ zla ve světě a slučitelnost jeho existence se striktně monotheistickým konceptem židovského náboženství na jedné straně a problém utrpení spravedlivého na straně druhé. Autor se zcela logicky obrací nejdříve ke klasickému biblickému textu, knize Jób, shrnuje jeho obsah a předkládá svou interpretaci, kterou považují za vynikající. Možná by se tu hodilo připomenout i pozdější rabínské chápání jóbovské problematiky, které operuje jednak s pojetím bytostné nespravedlnosti člověka, která ospravedlňuje i trestání zdánlivě bezúhonného člověka v tomto světě, jednak s pojetím absolutní spravedlnosti Boha, který zvažuje zásluhy a tresty a konečné vyúčtování provádí ve světě budoucím. Tento postoj se pak různým způsobem odráží i ve filosofické reflexi hlavních protagonistů práce, Saadji Gaona a Maimonida.

Hlavním zdrojem Saadjových myšlenek je v práci anglický překlad Saadjovy *Knihy o víře a věděni* (tady bych se možná vyhnul doslovnému překladu z angličtiny, který autor předkládá jako *Knihu o vírách a názorech*). Po shrnutí obsahu knihy a stručné charakteristice Saadjovy filosofie v jejím historickém kontextu se autor věnuje Saadjovu pojetí zla a problematiky utrpení. V obou případech pěkně vystihuje Saadjovu pozici, chybí tu však její zasazení do kontextu rabínského pojetí, jak jsem uvedl už výše: Z něho Saadja zcela převzal pojem odměny a trestu, filosoficky rovněž vyjádřil rabínský koncept zlého sklonu v člověku (*jecer ha-ra*), tedy přenesení problému zla z ontické roviny na etickou.

V případě Maimonida se autor opírá především o jeho filosofickou práci *Průvodce tápajících*; zmiňuje historický a věcný kontext jejího vzniku, vysvětluje Maimonidovo pojetí látky a formy, které je pak východiskem jeho filosofického pojetí zla jako zbavenosti (*privace*). V rovině etické je pak zdrojem zla lidská nevědomost, která je důsledkem nedostatečné péče o rozumovou složku lidské duše; kromě „přirozeného“ zla, způsobovaného povahou látky, si pak lidé navzájem, resp. sami sobě páchají zlo, které je podmíněno svobodnou lidskou vůlí. Tím se autor dostává také k souvisejícím otázkám prozřetelnosti, resp. její souvislosti s kultivací rozumové duše. Závěrem se pak autor věnuje stručnému srovnání Saadjovy a Maimonidovy koncepce.

Podle mne je to obsahově vynikající práce, jen bych apeloval na větší pečlivost při jejím zpracování; je tu řada rušivých detailů, kterým by bylo třeba se vyhnout. Např. nejednotnost v psaní některých jmen a výrazů: neoplatónský – novoplatónský (s. 15), Job – Jób (s. 39), W. Gross (s. 6) – W. Groß (s. 45), Saadja – Saadia (s. 17); chybějící text v bibliografii (Frank – Leaman, *History of Jewish Philosophy*), Saadju lze v primární bibliografii nalézt jen při pozorném čtení (!); některé gramatické chyby: „Elíhú, jenž Jobovy vyčítá“ (s. 12), „sedm býčku“ (str. 13; mimochodem Jóbovi přátelé neobětují býčky Jóbovi, to by byla *avoda zara*, modloslužba!), „zkoušky měli“ (s. 39), „co se fenoménu ve světě se vyskytujících týče“ (s. 40), „jsme vytyčily“ (s. 42; zde předpokládám, že autor mluví za sebe...); zřejmá přehlédnutí: (Bůh) jako „původce míru a tvůrce **pokoje**“ (*Iz 45,7*, s. 20); „forma je trvalá... látka (je) trvalá...“ (s. 25). Pokud jde o věcnou stránku, poznámka na s. 7, že židovští autoři nečerpali z děl křesťanských scholastiků, je poněkud anachronická – spíše se vede např. polemika, nakolik Tomáš Akvinský čerpal z Maimonida. Důležitější je však autorovo pojednání o aktivním rozumu jednak v souvislosti s prozřetelností a proroctvím (s. 31-34), jednak v rekapitulaci na s. 36-37; v druhém případě se mi zdá, že autor ztotožňuje aktivní rozum s aktivním používáním rozumu – navrhuji vysvětlení tohoto problému jako jednu otázku k obhajobě.

S odkazem na už zmíněné hodnocení práce jako vynikající navrhuji známku *výborně*.

V Praze dne 31.5.2017

PhDr. Milan Lyčka, Ph.D.
Ústav filosofie a religionistiky FF UK